

vrijednost autoričina rada te je ovo vrijedno izdanje tiskano uz njihovo pokroviteljstvo. Monografija obiluje fotografijama, mapama, skicama i dokumentima koji obogaćuju i prate tekstualni dio. Smatram da će knjiga otvoriti mnoga pitanja iz područja ekohistorije, povijesti svakodnevice i povijesti turizma te potaknuti stručnjake na nova istraživanja ne samo Poreštine već i ostalih područja i mjesta.

Naposljetku, potrebno je još istaknuti kako je na dan predstavljanja knjige, 30. studenoga 2017., u Zavičajnom muzeju Poreštine otvorena i izložba *Memorija vode* s ciljem poticanja na promišljanje o važnosti pitke vode te podizanja svijesti o vrijednosti, očuvanju i korištenju vode, osvješćivanja javnosti o potrebi racionalnoga upravljanja i gospodarenja pitkom vodom, upoznavanja javnosti s očuvanom graditeljskom baštinom vezanom za vodoopskrbu te ukazivanja na potrebu njihove zaštite i čuvanja. U trima prostorno odvojenima, ali povezanim tematskim cjelinama, izložba se bavila odnosom prema vodi u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Važno je spomenuti i kako je Studio Sonda, zadužen za grafičko oblikovanje knjige, primio prestižnu nagradu za dizajn Red Dot communication award. Naime, kako sama tema monografije rasvjetljuje povijest vodoopskrbe te govori o trudu pojedinaca da dođu do tog dragocjenoga resursa, koncept promišljanja o štednji vode odrađen je i kroz samu izvedbu knjige. Odabirom papira i istraživanjem mogućnosti uporabe manje količine vode u tehnici tiska, pri izradi je uštedeno 7355 litara vode u odnosu na standardni neregulirani papir i uobičajenu tehniku tiska. Knjiga ne rabi nikakve dodatne grafičke elemente prenoseći poruku u svojoj srži – konkretnom uštedom vode.

Željko Cetina

Bruno Dobrić, *Novine i časopisi na njemačkom jeziku u Istri (1871. – 1918.)*. Pula, Opatija, Brijuni, Pula: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, 2016., 312 str.

Knjiga *Novine i časopisi na njemačkom jeziku u Istri (1871. – 1918.)*. Pula, Opatija, Brijuni izišla je 2016. u izdanju Istarskoga ogranka Društva hrvatskih književnika u Puli. Bruno Dobrić, knjižničar i povjesničar, dugogodišnji je istraživač izdavaštva i tiska za austro-ugarske vlasti u Istri (druga polovica

XIX. i početak XX. stoljeća) i popularizator austro-ugarske mornaričke baštine u Puli. Radi se o objavljenoj autorovoj doktorskoj disertaciji.

U „Uvodu“ (7-20) Dobrić izlaže polazišta i stanje istraživanja, pristup dosadašnjem istraživanju njemačkojezičnih publikacija te ciljeve vlastitoga istraživanja. Poglavlje „Sjedišta izlaženja periodičnih publikacija na njemačkom jeziku u Istri: Pula, Opatija i Brijuni“ (21-102) posvećeno je lokacijama u Istri u kojima se tijekom austro-ugarskoga razdoblja pojavila značajna čitalačka publika na njemačkom jeziku. U prvom redu, tu je Pula; odluka da se u Puli izgradi glavna luka Carske i kraljevske ratne mornarice, sa svim pripadajućim ustanovama, utjecala je na nagli porast gradskoga stanovništva te doseljavanje velikoga broja njemačkojezičnih Austrijanaca. Autor posebno izdvaja međunacionalne odnose u gradu, s posebnim osvrtom na položaj austrijskih Nijemaca, koji su svoje prebivalište ponajprije pronašli u novoizgrađenim pulskim četvrtima Sv. Polikarp i Veruda (tzv. Nova Pula). Nakon Pule, u Opatiji i oko nje nastala je tzv. „Austrijska rivijera“, a otočje Brijuni (Brioni) dobilo je na značenju kad ga je kupio austrijski industrijalac Paul Kupelwieser, koji ga je dao najprije sanirati, a potom izgraditi kao elitno ljetovalište. Autor naglašava kako su austrijski Nijemci u Istri i stvaralaštvo na njemačkom jeziku danas dijelom i oblik izgubljene baštine, s obzirom na to da su oni gotovo u potpunosti napustili Pulu i Istru nakon raspada Monarhije krajem Prvoga svjetskog rata.

Poglavlje „Izdavanje periodičnih publikacija u austrijskom dijelu Monarhije i u Istri“ (103-115) daje uvid u pravne prerogative izlaženja tiska u Monarhiji, čimbenike koji su pogodovali izdavanju novina i časopisa u Istri u sklopu modernizacijskih procesa u drugoj polovici XIX. stoljeća te kratak pregled izlaženja periodičnih publikacija u Istri na talijanskom i hrvatskom jeziku.

„Novine i časopisi na njemačkom jeziku u Puli (1871. – 1918.)“ (117-227) donosi pregled novina i časopisa na njemačkom jeziku koji su izlazili u Puli. Dotaknut ćemo se samo nekoliko primjera novina koje je autor obradio. Tjednik *Neptun* s podnaslovom *Wochenschrift für Wissenschaft und Belletristik* (Tjednik za znanost i beletristiku) izlazio je od 1871. do 1872. s priložima i na talijanskom jeziku. Carski i kraljevski hidrografski zavod, kasnije C. i kr. mornaričko-tehnički odbor (komitet) te C. i kr. mornarička knjižnica izdavalj su od 1873. do 1915. mjesečni časopis *Mitt(h)eilungen aus dem Gebiete des Seewesens* (Priopćenja s područja pomorstva), koji je prvenstveno bio usmje-

ren potrebama i interesima Ratne mornarice, uz mnogobrojne znanstvene priloge. Između 1904. i 1912. izlazio je dnevnik, odnosno tjednik *Omnibus* s tekstovima na hrvatskome i talijanskome jeziku i, u nešto manjem obujmu, s tekstovima na njemačkom jeziku. Dakako, najveća je pozornost dana jedinoj njemačkoj dnevnoj novini u Istri, *Polaer Morgenblattu* (*Pulski jutarnji list*), kasnije *Polaer Tagblattu* (*Pulski dnevni list*). List je izlazio od 1905. do 1918. godine. U analizi sadržaja tih novina autor je prikazao političke odnose u Puli i Istri početkom XX. stoljeća, koji su bili oslikani u čestim polemikama s talijanskom vladajućom liberalnom elitom. Analiza *Tagblatta* završava biografijom tiskara toga lista, Josipa Krmpotića.

Sljedeće je poglavlje „Pulske, opatijske i brijunske novine namijenjene razvoju turizma na istočnom Jadranu (»Austrijskoj rivijeri«) (1887. – 1915.)“ (229-248). U Opatiji su tako izlazile *Amtliche Kurliste von Abbazia* (*Službeni popis lječilišnih gostiju Opatije*), *Mittheilungen aus Abbazia* (*Priopćenja iz Opatije*), *Quarnero Journal* (*Kvarnerski list*), *Kur- und Bade-Zeitung der österreichischen Riviera* (*Novine lječilišta i kupališta Austrijske rivijere*) i *Illustrierte österreichische Riviera-Zeitung* (*Ilustrirane novine Austrijske rivijere*) s turističko-zdravstvenim sadržajima. Slično tome, od 1910. do 1914. na elitnom je ljetovalištu Brijuni izlazio *Brioni Insel-Zeitung. Illustrierte Wochenschrift* (*Novine Brijunskoga otočja. Ilustrirani tjednik*).

Slijede „Nakladnici i tiskari njemačkojezične periodike i drugih publikacija“ (249-254) te „Glavna obilježja istarskih njemačkojezičnih periodičnih publikacija u odnosu na talijanske i hrvatske novine koje su izlazile u njihovu okruženju“ (257-263). Knjigu završavaju „Popis izvora i literatura“ (264-273), „Kataloški pregled njemačkojezičnih publikacija“ (274-279) i neki statistički podaci o govornom jeziku i izdavaštvu u Istri (280-287). Knjizi je priložen i opsežan sažetak na njemačkom jeziku (294-307).

Knjiga je zadovoljavajući skup najvažnijih podataka o periodici i izdavaštvu na njemačkom jeziku u Istri u doba austro-ugarske vlasti i kao takva nezaobilazna je literatura budućim istraživačima koji će se koristiti tim publikacijama kao izvorima. Međutim, što je još važnije, Bruno Dobrić je unutar korica knjige *inkapsulirao* jednu izgublenu baštinu, kao što su tragovi austrijskonjemačke kulture u Puli i Istri.